

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDKYNĚ AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou komentář k zákonu o veřejných výzkumných institucích, který naši odborné a manažerské veřejnosti dlouhou dobu velmi chyběl. Jeho zpracování se nyní ujali výzkumní pracovníci Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, v. v. i., z výzkumné jednotky Centra práva výzkumu, vývoje a inovací. Centrum bylo založeno v roce 2019 s podporou Akademické rady Akademie věd ČR a slouží jako mezioborová platforma pro zkoumání a řešení obecných i aktuálních otázek a problémů v oblasti práva výzkumu, vývoje a inovací, včetně výzkumu souvisejících témat z dalších právních oborů.

Členové autorského kolektivu jsou nejen akademickými výzkumnými pracovníky, ale mají rovněž bohaté zkušenosti a znalosti z praxe. Dva členové (J. Bárta a J. Matejka) disponují dlouholetými zkušenostmi ředitele veřejné výzkumné instituce, další dva (K. Kramář a M. Hálová) mají dlouholeté zkušenosti z oblasti veřejné správy a legislativy, včetně zkušeností ředitele odboru Ministerstva vnitra, členky rozkladové komise ministerstva a vedení Centra práva výzkumu, vývoje a inovací. Členem autorského kolektivu je také dlouholetý předseda rady veřejné výzkumné instituce a autor jedné z hlavních monografií o právu veřejných podpor Evropské unie v České republice (J. Malíř). Další člen autorského týmu (B. Havel) je spoluautorem občanského zákoníku, autorem zákona o obchodních korporacích, insolvenčního zákona a praktikujícím advokátem. Považuji za velmi vhodné a účelné, že členové autorského kolektivu nejsou výlučně výzkumnými pracovníky působícími v oblasti právní vědy a právní teorie, ale rovněž zkušenými praktiky, jejichž znalosti a zkušenosti z praxe budou pro komentář nepochybně přínosem.

Význam komentáře je dán také tím, že samotný zákon má pouhých čtyřicet věcných paragrafů, které mají pokrýt hmotněprávní i procesní úpravu působení veřejných výzkumných institucí. Z toho je zřejmé, že značná část pravidel zásadních pro fungování veřejných výzkumných institucí vyplývá z vazeb na další právní předpisy, zejména na zákon o podpoře výzkumu, vývoje a inovací z veřejných prostředků, občanský zákoník, správní řád, kontrolní řád a v některých případech také zákon o Akademii věd České republiky a dále také ze správní a rozhodovací praxe a judikatury. Vzhledem k normativní úspornosti zákona a z ní plynoucí složitosti jeho aplikace hraje interpretace zákona, včetně související judikatury, nezastupitelnou roli. Autoři se proto snaží nejen podat vyčerpávající výklad normativního textu samotného zákona o veřejných výzkumných institucích, ale také poskytnout přehled dalších relevantních právních vztahů a skutečností, které plynou ze souvisejících a navazujících právních předpisů.

Podle Rejstříku veřejných výzkumných institucí vedeného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy existuje v České republice k dnešnímu dni sedmdesát osm veřejných výzkumných institucí, z nichž naprostou většinu (54) tvoří soustava pracovišť Akademie věd České republiky. Tato soustava zahrnuje široké spektrum vědních oborů, pokrývající jak matematické a inforatické vědy, tak i vědy o neživé a živé přírodě, včetně technických, chemických, biologických a lékařských věd, až ke společenskovědním a humanitním disciplínám. Výzkum v těchto oborech je na Akademii věd ČR uskutečňován na úrovni odpovídající mezinárodním standardům, včetně týmů špičkových v celosvětovém

měřítka – a to právě prostřednictvím jejích pracovišť, která mají právní formu veřejných výzkumných institucí. Navzdory skutečnosti, že role těchto pracovišť ve výzkumu je naprosto klíčová, nebývá jejich fungování, činnosti ani právní úprava jejich postavení z právního hlediska předmětem odborného zkoumání či zájmu, a to navzdory skutečnosti, že tyto instituce hrají v oblasti vědy, výzkumu a inovací zcela zásadní roli. Nastavují dlouhodobé trendy směřování celých odvětví výzkumu, čímž, spolu s univerzitním výzkumem, ovlivňují odborné, vědecké i ekonomické směřování naší země i vědní politiku České republiky. Právě události posledního roku spjaté s řešením epidemické situace vyvolané novým druhem koronaviru nám v tomto ohledu jasně ukázaly, že kvalitní základní a vzájemně provázaný výzkum, a to nejenom v oblasti medicíny, ale i v dalších technických, přírodovědných a humanitních oborech, včetně např. práva, ekonomie nebo sociologie, představuje klíčovou podmínku efektivního řešení a zvládnutí všestranně náročných situací podobných současné pandemické krizi. Je současně také nezbytnou podmínkou budoucí odolnosti státu i společnosti vůči takovým krizím.

Předkládaný komentář je tak určen především širokému spektru pracovníků ve vědě a výzkumu, doporučit jej lze zejména členům orgánů veřejných výzkumných institucí, jakož i pracovníkům v administrativě a ve vedení těchto institucí. Využití však jistě najde i u dalších institucí a subjektů, zejména pak na straně zřizovatelů veřejných výzkumných institucí, poskytovatelů veřejné podpory výzkumu, vývoje a inovací, pracovníků veřejných i soukromých vysokých škol a pracovníků ve veřejné správě, koordinátorů a zpravodajů projektů výzkumu, vývoje a inovací, spolupracujících odborníků i partnerských institucí podílejících se na řešení výzkumných projektů. Své uplatnění však nepochybně najde také u účetních a daňových poradců, advokátů apod.

Jsem přesvědčena, že komentář, jehož úvodní slovo nyní čtete, se stane vítanou praktickou pomůckou pro široké spektrum odborníků, napomůže orientaci v této nepříliš přehledně a systematicky propracované regulaci veřejných výzkumných institucí a tím přímo i nepřímo přispěje k vysoké úrovni vědy a výzkumu u nás.

Praha, květen 2021

prof. RNDr. Eva Zažímalová, CSc.
předsedkyně Akademie věd České republiky